
Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2013:6

Valperiod för förtroendevalda

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2013:33 om att kyrkostyrelsen ska återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen så att nomineringsgrupperna kan ompröva ett uppdrag efter halva mandatperioden. Utskottet menar att principen att endast det beslutande organ som har valt en förtroendevald kan återkalla uppdraget måste upprätthållas. Nomineringsgrupperna har aldrig haft möjlighet att ompröva och återkalla förtroendevaldas uppdrag och ska, enligt utskottet, inte heller få en sådan möjlighet. Vidare skulle en sådan omprövning under pågående mandatperiod som motionären föreslår riskera att drabba sådana förtroendevalda som anses ha obekväma åsikter och på så vis påtagligt minska de förtroendevaldas frihet i uppdraget. Motionen ska således avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:33.

Motionens förslag

Motion 2013:33 av Ylva Wahlström, Valperiod för förtroendevalda

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen så att nomineringsgrupperna kan ompröva ett uppdrag vid halvtid på mandatperioderna.

Bakgrund

Allmänt om mandatperioder

Enligt 38 kap. 6 § andra stycket i kyrkoordningen ska ordinarie kyrkoval hållas vart fjärde år.

Enligt 11 kap. 4 § i kyrkoordningen ska ledamöter och ersättare i kyrkomötet väljas för fyra år räknat från och med den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum. Vid kyrkoordningens tillkomst motiverades bestämmelsen med att det för kyrkomötet bör gälla samma mandatperiod som för de beslutande församlingar som väljs genom direkta val, vilket innebär fyra år (se CsSkr 1999:3 s. 2–379).

Frågan om flexibel mandattid för kyrkoråd och nämnder behandlades i samband med en motion till kyrkomötet 2009 (Mot 2009:23). Organisationsutskottet anförde i sitt betänkande O 2009:5 *Flexibel mandattid för kyrkoråd och nämnder* bl.a. följande: ”Även om mer flexibla mandattider skulle kunna underlätta rekryteringen av yngre personer anser utskottet att det är viktigt för arbetet i kyrkoråd, kyrkonämnd och valnämnd att det där finns viss kontinuitet.” I betän-

kandet framhölls också att kyrkofullmäktige själv får bestämma vilken mandattid som ska gälla för ledamöter i icke obligatoriska nämnder (se 4 kap. 25 § i kyrkoordningen). För den obligatoriska valnämnden är dock mandattiden fyra år (se 38 kap. 4 § i kyrkoordningen).

Från och med den 1 januari 2014 ska det i församlingar som ingår i pastorat väljas ett församlingsråd. Församlingsråden väljs genom indirekta val. Enligt den nya lydelsen av 4 kap. 25 § i kyrkoordningen som träder i kraft den 1 januari 2014 beslutar kyrkofullmäktige för vilken tid ledamöter och ersättare ska väljas i församlingsråden. Valet får inte avse längre tid än fyra år och ett nytt församlingsråd ska alltid väljas från och med den 1 januari året efter valåret.

Utredningen *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) hänvisade med anledning av förslaget om flexibel mandattid för församlingsråden till Organisationsutskottets ovan nämnda betänkande, där man bl.a. framhöll att medelåldern hos Svenska kyrkans förtroendevalda generellt sett är hög och att det behövs en föryngring. Vidare hänvisade utredningen till utskottets skrivning om att den förändring som sker i vårt samhälle ställer krav på större flexibilitet med ökade möjligheter att inte behöva binda sig för uppdrag som varar under längre tider.

I kyrkostyrelsens skrivelse med anledning av strukturutredningens förslag (KsSkr 2012:5 *Strukturfrågor*) anförde kyrkostyrelsen bl.a. följande vad gäller den föreslagna flexibla mandattiden i församlingsråden: "Kyrkostyrelsen menar att huvudregeln bör vara att församlingsrådets ledamöter utses för fyra år, men att kortare mandatperioder också ska kunna tillämpas."

Om återkallande av uppdrag för en förtroendevald

Enligt 33 kap. 11 § i kyrkoordningen, lydelsen som träder i kraft den 1 januari 2014, får kyrkofullmäktige återkalla uppdraget för en förtroendevald som har valts av fullmäktige om han eller hon har vägrats ansvarsfrihet, eller genom en dom som vunnit laga kraft har dömts för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer. Detta ska, enligt paragrafens andra stycke, på motsvarande sätt tillämpas på stiftsfullmäktige och kyrkomötet.

Förutsättningar för att ett uppdrag ska kunna återkallas är att det gäller ett uppdrag som förtroendevald och att uppdraget har getts genom ett indirekt val som har förrättats av ett beslutande organ (se även Överklagandenämndens beslut 6/2005).

Det är endast det beslutande organ som har valt en förtroendevald som kan återkalla hans eller hennes uppdrag, vilket följer av samma princip som att endast väljarna avgör vem som ska vara förtroendevald i ett direktvalt organ. En nomineringsgrupp kan inte återkalla ett uppdrag därför att gruppen är missnöjd med hur en förtroendevald sköter sitt uppdrag. Detta gäller även om en förtroendevald har lämnat en nomineringsgrupp och eventuellt anslutit sig till en annan.

Tillämpningen av bestämmelserna om återkallande av ett uppdrag förutsätter att det objektivt sett finns ett skäl för entledigande, och skälen är endast de som anges i 11 §, nämligen vägrad ansvarsfrihet eller brottslig handling av relativt allvarlig art.

En liknande bestämmelse infördes på den borgerligt kommunala sidan i samband med tillkomsten av 1991 års kommunallag och togs in som 12 kap. 9 a § i kyrkolagen (1992:300) vid den kommunallagsanpassning som trädde i kraft den 1 april 1995. Motivet till bestämmelsen var att det var viktigt för allmänhetens förtroende för den kommunala och kyrkokommunala förvaltningen att det fanns en möjlighet att under löpande mandatperiod kunna frånta en förtroendevald uppdraget mot dennes vilja.

Vid införandet av bestämmelsen i kyrkoordningen yttrade Centralstyrelsen i specialmotiveringen att ”(e)n förtroendevald i kyrkoråd, nämnd eller församlingsdelegerade har fått sitt uppdrag därför att han eller hon har de väljandes förtroende” (CsSkr 1999:3 s. 2–404).

TU 2013:6

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:33.

Utskottet delar inte motionärens slutsats att det vore en lämplig ordning att ge nomineringsgrupperna möjligheten att ompröva en förtroendevalds uppdrag efter halva mandatperioden.

Det bör först sägas att de möjligheter som idag finns att återkalla uppdrag för förtroendevalda gäller förtroendevalda som har valts av beslutande organ. Det finns ingen möjlighet att återkalla uppdrag för förtroendevalda i direktvalda organ. Motionen får således förstås gälla förtroendevalda i indirekt valda organ och återkallande av sådana förtroendevaldas uppdrag.

Det är, som nämnts ovan, endast det beslutande organ som har valt en förtroendevald som kan återkalla hans eller hennes uppdrag. Detta följer av samma princip som att endast väljarna avgör vem som ska vara förtroendevald i ett direktvalt organ. Utskottet menar att denna viktiga princip måste upprätthållas. Nomineringsgrupperna har aldrig haft möjlighet att ompröva och återkalla förtroendevaldas uppdrag och ska, enligt utskottet, inte heller få en sådan möjlighet. Inte heller de beslutande organen ska ges möjlighet att ompröva förtroendevaldas uppdrag under pågående mandatperiod. En sådan ordning skulle riskera att drabba sådana förtroendevalda som anses ha obekväma åsikter och på så vis påtagligt minska de förtroendevaldas frihet i uppdraget.

Mot bakgrund av vad som här anförts anser utskottet att motionen ska avslås.

Uppsala den 25 september 2013

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Sven Kragh, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Sven Kragh, ordförande, Margareta Carlenius, Göte Karlsson, Irene Gustafsson, Ronny Hansson, Roine Olsson, Staffan Holmgren, Suzanne Fredborg, Ingrid Borgström, Lars-Ivar Ericson, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Bertil Olsson, Karin Långström Vinge och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Sture Köhler, Jons Ingemar Larsson, Christina Blomqvist, Sven Kerst, Inger Lif, Lennart Kjellin, Mattias Rosenquist, Niklas Grahn, Lars Haraldsson, Lars Edstav, Torbjörn Lindahl och Bertil Murray.

Biskoparna Tuulikki Koivunen Bylund och Esbjörn Hagberg har deltagit i utskottets överläggningar.